

ІНСТИТУТ ПРАВОТВОРЧОСТІ
ТА НАУКОВО-ПРАВОВИХ ЕКСПЕРТИЗ
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

вул. П. Орлика, 3, Київ, Україна, 01024, тел. (044) 253-34-19

№ 52 від 05.03.2024

Оглядачу інформаційного агенства «Главком»

Віталію ТАРАНЕНКУ

Шановний пане Віталію!

За Вашим зверненням направляємо науково-консультативний висновок щодо поставлених питань, який підготовлено відділом дослідження проблем правотворчості та адаптації законодавства України до права ЄС.

Додаток: Науково-консультативний висновок

В.о. директора Інституту

Олексій КОТ

ІНСТИТУТ ПРАВОТВОРЧОСТІ
ТА НАУКОВО-ПРАВОВИХ ЕКСПЕРТИЗ
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

вул. П. Орлика, 3, Київ, Україна, 01024, тел. (044) 253-34-19

№ 52 від 05.03.2024

**НАУКОВО-КОНСУЛЬТАТИВНИЙ ВИСНОВОК
щодо виконання повноважень Президента України
після 20 травня 2024 року**

05 березня 2024 року

місто Київ

I. Предмет науково-консультативного висновку

Оглядач інформаційного агентства «Главком» Віталій Тараненко на підставі статей 1, 13, 19, 20 Закону України «Про доступ до публічної інформації» від 13 січня 2011 року, які надають право звертатись із запитами до розпорядників інформації щодо надання публічної інформації, та з урахуванням положень статті 6 і частини другої статті 29 Закону України «Про інформацію» від 2 жовтня 1992 року № 2657-ХІІ, звернувся до Інституту правотворчості та науково-правових експертиз НАН України з проханням надати науково-консультативний висновок щодо наступних питань:

1. Хто повинен виконувати повноваження Президента України після 20 травня 2024 року? Як це має узгоджуватися з правовим режимом воєнного стану, в якому перебуває країна з 24 лютого 2022 року?

2. Якщо чинний Президент України продовжуватиме після 20 травня 2024 року виконувати свої повноваження, які тоді можуть наступити правові наслідки?

3. Чи може Голова Верховної Ради відмовитися від виконання повноважень Президента України, аргументуючи це тим, що тільки особа, яка обрана президентом України, може виконувати повноваження Верховного Головнокомандувача Збройних Сил України?

II. Науково-правове обґрунтування висновку

1. Хто повинен виконувати повноваження Президента України після 20 травня 2024 року? Як це має узгоджуватися з правовим режимом воєнного стану, в якому перебуває країна з 24 лютого 2022 року?

Частина 1 статті 103 Конституції України регламентує, що «Президент України обирається громадянами України на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування строком на п'ять років»¹. Частина 1 статті 104 Конституції України визначає, що «Новообраний Президент України вступає на пост не пізніше ніж через тридцять днів після офіційного оголошення результатів виборів, з моменту складення присяги народом на урочистому засіданні Верховної Ради України»². Тобто Президент України обирається на п'ятирічний строк, відлік якого розпочинається з моменту складення присяги новообраного глави держави.

Частина 1 статті 108 Конституції України встановлює, що «Президент України виконує свої повноваження до вступу на пост новообраного Президента України»³. З приводу цього положення є усі підстави стверджувати, що за

¹ Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

² Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

³ Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

загальним правилом повноваження Президента України не припиняються ані в день чергових президентських виборів, ані в день, коли спливає п'ятирічний строк його перебування на посту. За сутністю частини 1 статті 108 Конституції України Президент України продовжує виконувати свої повноваження в повному обсязі, доки новообраний глава держави не вступить на пост згідно зі статтею 104 Конституції України, тобто доки він не складе присягу Українському народові на урочистому засіданні Верховної Ради України. Це обумовлено необхідністю забезпечення безперервності виконання повноважень глави держави, наступництва президентської влади, що є важливим з точки зору забезпечення стабільності конституційного ладу, захисту національних інтересів, безпеки держави.

На обов'язковості забезпечення принципу інституційної безперервності наголошує й Конституційний Суд України у своєму рішенні від 18 лютого 2020 року № 2-р/2020, в якому закріплено, що «має бути забезпечений принцип інституційної безперервності, який означає, що органи державної влади, встановлені Основним Законом України, продовжують функціонувати в інтересах Українського народу та реалізовувати свої повноваження, виконувати завдання і функції, визначені у Конституції України»⁴.

Відповідно до пункту 3 частини першої статті 19 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» від 12 травня 2015 року № 389-VIII (із змінами станом на 20 вересня 2023 року) в умовах воєнного стану забороняється проведення виборів Президента України, а також виборів до Верховної Ради України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим і органів місцевого самоврядування⁵.

Водночас особливу значущість для з'ясування зазначеного питання має частина 3 статті 11 зазначеного Закону України, яка чітко і недвозначно

⁴ Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень пунктів 4, 7, 8, 9, 11, 13, 14, 17, 20, 22, 23, 25 розділу XII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 року № 1402-VIII від 18 лютого 2020 року № 2-р/2020.

⁵ Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII (із змінами, станом на 20 вересня 2023 року). *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 28. Ст. 250.

передбачає наступне: «У разі закінчення строку повноважень Президента України під час дії воєнного стану його повноваження продовжуються до вступу на пост новообраного Президента України, обраного після скасування воєнного стану»⁶. Саме у такий спосіб забезпечується постійність, стабільність та безперервність посади Президента України, адже Президент України є постійно діючим державним органом.

Аналогічні положення містить і частина 2 статті 12 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» від 12 травня 2015 року № 389-VIII (із змінами станом на 20 вересня 2023 року) стосовно Верховної Ради України: «У разі закінчення строку повноважень Верховної Ради України під час дії воєнного стану її повноваження продовжуються до дня першого засідання першої сесії Верховної Ради України, обраної після скасування воєнного стану»⁷.

Отже, виконувати повноваження Президента України після 20 травня 2024 року повинен Президент України, обраний у 2019 році. Це повністю узгоджується з Конституцією України та чинним законодавством, яке регламентує правовий режим воєнного стану, в якому перебуває країна з 24 лютого 2022 року.

2. Якщо чинний Президент України продовжуватиме після 20 травня 2024 року виконувати свої повноваження, які тоді можуть наступити правові наслідки?

Частина 4 статті 11 «Діяльність Президента України в умовах воєнного стану» Закону України «Про правовий режим воєнного стану» від 12 травня 2015 року № 389-VIII (із змінами станом на 20 вересня 2023 року) проголошує, що «Повноваження Президента України, передбачені Конституцією України, в умовах воєнного стану не можуть бути обмежені»⁸. Частина 1 статті 10

⁶ Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII (із змінами, станом на 20 вересня 2023 року). *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 28. Ст. 250.

⁷ Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII (із змінами, станом на 20 вересня 2023 року). *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 28. Ст. 250.

⁸ Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII (із змінами, станом на 20 вересня 2023 року). *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 28. Ст. 250.

зазначеного Закону України вказує, що «У період дії воєнного стану не можуть бути припинені повноваження Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Національного банку України, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, судів, органів прокуратури, органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, розвідувальних органів та органів, підрозділи яких здійснюють контррозвідувальну діяльність»⁹.

Отже, повноваження Президента України не можуть бути обмеженими, припиненими і, навіть, зміненими в умовах воєнного стану, оскільки вони передбачені виключно статтею 106 Конституції України.

Таким чином, Президент України, обраний у 2019 році, зобов'язаний виконувати свої обов'язки після 20 травня 2024 року до вступу на посаду новообраного Президента України, що не створює жодних додаткових правових наслідків.

3. Чи може Голова Верховної Ради відмовитися від виконання повноважень Президента, аргументуючи це тим, що тільки особа, яка обрана Президентом України, може виконувати повноваження Верховного Головнокомандувача Збройних Сил України?

Стаття 112 Конституції України закріплює, що «у разі *дострокового* припинення повноважень Президента України відповідно до статей 108, 109, 110, 111 цієї Конституції виконання обов'язків Президента України на період до обрання і вступу на пост нового Президента України покладається на Голову Верховної Ради України»¹⁰.

Частина 1 статті 106 Конституції України передбачає, що «Президент України:

⁹ Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII (із змінами, станом на 20 вересня 2023 року). *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 28. Ст. 250.

¹⁰ Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

1) забезпечує державну незалежність, національну безпеку і правонаступництво держави;

2) звертається з посланнями до народу та із щорічними і позачерговими посланнями до Верховної Ради України про внутрішнє і зовнішнє становище України;

3) представляє державу в міжнародних відносинах, здійснює керівництво зовнішньополітичною діяльністю держави, веде переговори та укладає міжнародні договори України;

4) приймає рішення про визнання іноземних держав;

5) призначає та звільняє глав дипломатичних представництв України в інших державах і при міжнародних організаціях; приймає вірчі і відкличні грамоти дипломатичних представників іноземних держав;

6) призначає всеукраїнський референдум щодо змін Конституції України відповідно до статті 156 цієї Конституції, проголошує всеукраїнський референдум за народною ініціативою;

7) призначає позачергові вибори до Верховної Ради України у строки, встановлені цією Конституцією;

8) припиняє повноваження Верховної Ради України у випадках, передбачених цією Конституцією;

9) вносить за пропозицією коаліції депутатських фракцій у Верховній Раді України, сформованої відповідно до статті 83 Конституції України, подання про призначення Верховною Радою України Прем'єр-міністра України в строк не пізніше ніж на п'ятнадцятий день після одержання такої пропозиції;

10) вносить до Верховної Ради України подання про призначення Міністра оборони України, Міністра закордонних справ України;

11) призначає на посаду та звільняє з посади за згодою Верховної Ради України Генерального прокурора;

12) призначає на посади та звільняє з посад половину складу Ради Національного банку України;

13) призначає на посади та звільняє з посад половину складу Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення;

14) вносить до Верховної Ради України подання про призначення на посаду та звільнення з посади Голови Служби безпеки України;

15) зупиняє дію актів Кабінету Міністрів України з мотивів невідповідності цій Конституції з одночасним зверненням до Конституційного Суду України щодо їх конституційності;

16) скасовує акти Ради міністрів Автономної Республіки Крим;

17) є Верховним Головнокомандувачем Збройних Сил України; призначає на посади та звільняє з посад вище командування Збройних Сил України, інших військових формувань; здійснює керівництво у сферах національної безпеки та оборони держави;

18) очолює Раду національної безпеки і оборони України;

19) вносить до Верховної Ради України подання про оголошення стану війни та у разі збройної агресії проти України приймає рішення про використання Збройних Сил України та інших утворених відповідно до законів України військових формувань;

20) приймає відповідно до закону рішення про загальну або часткову мобілізацію та введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях у разі загрози нападу, небезпеки державній незалежності України;

21) приймає у разі необхідності рішення про введення в Україні або в окремих її місцевостях надзвичайного стану, а також оголошує у разі необхідності окремі місцевості України зонами надзвичайної екологічної ситуації – з наступним затвердженням цих рішень Верховною Радою України;

22) призначає на посади третину складу Конституційного Суду України;

23) пункт 23 частини першої статті 106 виключено;

24) присвоює вищі військові звання, вищі дипломатичні ранги та інші вищі спеціальні звання і класні чини;

25) нагороджує державними нагородами; встановлює президентські відзнаки та нагороджує ними;

26) приймає рішення про прийняття до громадянства України та припинення громадянства України, про надання притулку в Україні;

27) здійснює помилування;

28) створює у межах коштів, передбачених у Державному бюджеті України, для здійснення своїх повноважень консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи і служби;

29) підписує закони, прийняті Верховною Радою України;

30) має право вето щодо прийнятих Верховною Радою України законів (крім законів про внесення змін до Конституції України) з наступним поверненням їх на повторний розгляд Верховної Ради України;

31) здійснює інші повноваження, визначені Конституцією України»¹¹.

Водночас стаття 112 Конституції України прямо зазначає, що «Голова Верховної Ради України в період виконання ним обов'язків Президента України не може здійснювати повноваження, передбачені пунктами 2, 6-8, 10-13, 22, 24, 25, 27, 28 статті 106 Конституції України»¹².

У цьому контексті варто підкреслити, що перше речення частини першої статті 112 Конституції України викладене наступним чином: «У разі *дострокового* припинення повноважень Президента України відповідно до статей 108, 109, 110, 111 цієї Конституції виконання обов'язків Президента України на період до обрання і вступу на пост нового Президента України покладається на Голову Верховної Ради України»¹³. Таким чином, єдиною підставою для виконання обов'язків Президента України на період до обрання і вступу на пост новообраного Президента України Головою Верховної Ради України є *дострокове* припинення повноважень Президента України.

¹¹ Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

¹² Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

¹³ Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

Принагідно зауважимо, що відповідно до частини другої статті 108 Конституції України «Повноваження Президента України припиняються достроково у разі:

- 1) відставки;
- 2) неспроможності виконувати свої повноваження за станом здоров'я;
- 3) усунення з поста в порядку імпічменту;
- 4) смерті»¹⁴.

Зазначений перелік підстав є виключним, тобто Конституція України не передбачає інших підстав для дострокового припинення повноважень Президента України і як наслідок виконання таких повноважень Головою Верховної Ради України.

Отже, єдиною підставою для виконання обов'язків Президента України на період до обрання і вступу на пост новообраного Президента України Головою Верховної Ради України є дострокове припинення повноважень Президента України з підстав, визначених частиною другою статті 108 Конституції України.

III. Загальні висновки

1. Виконувати повноваження Президента України після 20 травня 2024 року повинен Президент України, обраний у 2019 році. Це повністю узгоджується з Конституцією України та чинним законодавством України, яке регламентує правовий режим воєнного стану, в якому перебуває країна з 24 лютого 2022 року.

2. Президент України, обраний у 2019 році, зобов'язаний виконувати свої обов'язки після 20 травня 2024 року до вступу на посаду новообраного Президента України, що не створює жодних додаткових правових наслідків.

---

¹⁴ Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

3. Єдиною підставою для виконання обов'язків Президента України Головою Верховної Ради України (на період до моменту обрання та складення присяги народом на урочистому засіданні Верховної Ради України новообраним Президентом України) є дострокове припинення повноважень Президента України.

Висновок обговорено на засіданні відділу дослідження проблем правотворчості та адаптації законодавства України до права ЄС Інституту правотворчості та науково-правових експертиз НАН України (протокол № 2 від 01 березня 2024 р.).

ГЛАВВКОМ